

Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar

I. OKUMA SEVGİSİ: Atatürk inkılâpları, sosyal içerikleri ve Türk milletini hedefleyen karar ve uygulamaları yönünden kesinlikle, uzun ve derin düşünce, analiz ve sentezin sonucudur. Bu bakımdan felsefi, fikrî ve ilmi bir temelin olmaması mümkün değildir. Bu nedenle Atatürk, karşımıza güçlü bir fikir adamı, düşünce adamı olarak çıkmaktadır. Atatürk bizzat, *"Kumandanlar astlarından yüksek ve âlim olmalıdırlar."* diyerek bir devlet adamı veya yönetici için fikri veya kültürel birikimin, olgunluğun önemini ifade etmiştir. Atatürk bakımından bu birikimin oluşmasında öncelikle *"okuma tutkusu"* nun etkili olduğunu söylemek mümkündür. Elbette Atatürk bir bilim adamı değildir. Fakat o, bilimi *"en hakiki yol gösterici"* kabul ederek okuyan, araştıran, düşünen ve sentezlere varan; bunları pratik olaylara uygulayarak problemlerin çözümünü gösteren bir fikir, bir düşünce adamıdır. Onun bu özelliği diğer bütün niteliklerini etkisi altına alır. O güçlü bir düşünce adamı olduğu için, kuvvetli bir devlet adamı, lider, asker ve inkılâpçıdır. Önderliğinde gerçekleştirilen Türk inkılâbının her sahada başarıya ulaşması ve millî sınırlarımızı aşarak uluslararası bir görünüm kazanması da, onun ve hareketinin düşünce gücü ile ilgilidir. Bu nedenle günümüzde eğitim bilimcilerin *"beyin teknolojisini geliştirme"* kavramı ile ifade ettikleri *"okuma-yazma"* faaliyetinin, M. Kemal'i **"Atatürk"** yapan en önemli etken olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Öğrenim hayatı boyunca özellikle Manastır Askerî Lisesi yıllarında biraz da arkadaşı Ömer Naci'nin etkisiyle bilinçli bir okuma faaliyetine başlayan Mustafa Kemal'in okuma sevgisi, ilerleyen yıllarda artarak devam edecektir. Manastır'da Mehmet Emin Yurdakul, Namık Kemal gibi dönemin güçlü Türk şairleri ile tanışan genç Mustafa, Harp Akademisi yıllarında özellikle ünlü Alman ve Japon komutanların hayatlarına ilişkin kitapları okumaya başlamıştır. İlk görev aldığı Şam'da, birlikte Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ni kurdukları Tıbbiye'den atılma Dr. Mustafa Cantekin'in dükkânındaki felsefeye, sosyalizme ve devrime ilişkin Fransızca kitapları okumuştur. O, savaş alanlarında bile kitap okuma alışkanlığından vazgeçmemiştir. Çanakkale Savaşları sırasında Maydos'tan İstanbul'daki yakın tanıdığı Madam Corinne'e yazdığı 20 Temmuz 1915 günlü mektupta, oraya giden karargâh kâtiplerinden Hulki Efendi'ye satın alınması için birkaç roman adı vermesini rica etmişti. Bir süre sonra Corinne ona başka kitaplar gönderince kendisine teşekkür etmiştir. Kolordu ve Ordu Komutanı olarak Doğu Anadolu'da bulunduğu dönemde ise birçok Türk ve yabancı yazarla birlikte Avrupa'daki son gelişmelere ilişkin kitapları okuduğu görülmektedir. Mesela, XVI. Kolordu Komutanı olarak Silvan-Bitlis yöresinde bulunurken 7 Kasım-25 Aralık 1916 tarihleri arasındaki 49 günlük sürede şu yedi kitabı okumuştur:

1. Namık Kemal, **Tarih-i Osmanî**, İstanbul, 1889.
2. Namık Kemal, **Makalât-ı Siyasiye ve Edebiyye**, İstanbul 1327 (1911).
3. Mehmet Emin Yurdakul, **Türkçe Şiirler**, İstanbul, 1316 (1900).
4. Tefik Fikret, **Rübab-ı Şikeste**, İstanbul, 1316 (1900).
5. Ahmet Hilmi, Şehbenderzade, Filibeli, **Allah'ı İnkâr Mümkün Müdür?** İstanbul, 1327 (1911).
6. Georges Forsengrive, **Mebadi-i Felsefeden Birinci Kitap: İlmünnefs**, Çeviren: Ahmet Naim, İstanbul, 1331 (1915).
7. Alphonse Daudet, **Sopho, Moeurs Parisienne**.

Ordu Komutanı iken 1917'de okuduğu kitaplar arasında değişik yönlerden önemli şu üç yabancı eser dikkat

çekmektedir:

1. Gustav Le Bon, **Desequilibre du Monde (Cihan Muvazenesinin Bozulması)**, 2 Cilt, Çeviren: Ali Reşat, Galip Ataç, İstanbul, 1340 (1924).

2. **Enseignement Psychologiques de la guerre Europeenne (Avrupa Harbinden Alınan Dersler)**, Çeviren: Abdullah Cevdet, İstanbul, 1918.

3. Louis Bohner, **Madde ve Kuvvet**.

Mustafa Kemal, tedavi için gittiği Karlsbad'da boş saatlerini hep okuyarak geçirmiştir. Almanca ve Fransızca dersler aldığı için daha çok yabancı dillerdeki kitapları okuduğu anlaşılmaktadır. O günlerde tuttuğu anı defterinde gece uyumadan önce ya da sabah kahvaltısından sonra saat 08.00-10.00 arasında kitap okuduğunu belirtmektedir. Okuduğu kitaplar arasında; Balzac'ın **Le Peau Chagrin**'i, Andre Baumier'in **Revolte**'u (Ayaklanma), Marcel Prevaurt'un aşk ve evliliğe ilişkin bir eseri ile Sosyalizm'den ve Karl Marks'tan söz eden bir kitap bulunmaktadır. Bunun Fransızcaya çevrilen **Le Capital**'in bir eleştirisi olduğu anlaşılmaktadır. Mustafa Kemal, Karlsbad'dan Viyana'ya döndüğü zaman, Baron Batz'ın **Vers l'echafand**